

DÒXIES

La Transició literària

ÀLEX BROCH

Va haver-hi moltes transicions parlant de la Transició en els darrers premis Octubre de València. Historiadors, pensadors, periodistes, escriptors, cadascú des del seu congrés, s'apropà a la reflexió sobre una etapa històrica recent que ja troba el seu primer problema en l'establiment de la periodització. Diverses, se n'utilitzaren. Una podria ser des del 1973, amb l'atemptat a Carro, fins al 1982, amb la victòria i primer govern socialista després d'un intent de cop d'Estat (1981) fallit en la forma però força reeixit en els resultats, com demostrarà la LOAPA, primer intent de reconducció, en democràcia, del problema territorial espanyol. La segona qüestió general era la valo-

ració del procés. Des de la dialèctica reforma/ruptura per arribar a la dita ruptura/pactada era força evident que la sensació dominant a València era de fracàs i de pèrdua d'una gran possibilitat històrica.

La Transició política té, però, una traducció literària? Evidentment sí, tot i que cal fer algunes precisions. No tinc cap dubte a considerar literatura de la Transició tota la literatura escrita en temps de la Transició política. I no en tinc perquè bona part de la literatura sempre trasllueix el debat d'idees del seu temps i context històric i la literatura d'aquells anys -que coincideix amb la irrupció de la generació dels 70- ho reflecteix perfectament: antifranquisme, crítica del siste-

ma, revolta contra l'educació rebuda i afirmació individual, recerca d'espais de llibertat i democràcia, feminisme, reinstauració de la novel·la històrica, ideologització del gènere negre i, inevitablement, desencís i desengany, que és la primera visió crítica de la Transició escrita des de dins, en el mateix moment en què es produeix.

DESFETA I INSATISFACCIÓ

Són emblemàtiques dues novel·les de títol eloqüent, perquè donen mesura de la desfeta i insatisfacció: *Descomposicions* (1981), de Josep Elies, i *Interruptus* (1982), de Valerià Pujol. Dues novel·les que van guanyar el premi Documenta, de dos autors malauradament ja traspassats. Poc després, amb *País*

d'Itàlia (1984), Vicenç Villatoro presentava uns personatges desorientats. Massa joves per haver viscut l'antifranquisme i massa joves, també, per saber quin era el seu lloc en el nou temps. Tot això forma part de la crònica d'aquells anys, és una literatura *in situ* i està, lògicament, tancada.

Després només es pot donar la mirada retrospectiva, l'anàlisi del record, la reconstrucció de la memòria. I des de la meitat dels 90 han aparegut novel·les que es capbussen en aquells anys per donar-nos una visió calidoscòpica d'una Transició tan oberta com poc definida. Pot ser la crònica a cavall entre l'antifranquisme i la Transició viscuda des del grup *-Fugitius* (1994), de Salvador Oli-

-L'ombra de l'eunuc (1996), de Jaume Cabré- o bé poden ser vides representatives o vinculades a allò que, des de l'esquerra, eren ideologies dominants: comunistes i anarquistes. El Nino de *Dies meravellosos* (1996), de Jordi Coca, era del PSUC i el Dani Cajal d'*El cel de l'infern* (1999) i *No miris enrere* (2002), de David Castillo, un llibertari. Però en tots els casos, sense ideologia concreta o amb una ideologia específica, els personatges reflecteixen la crònica d'un fracàs. Probablement el sentit d'aquest fracàs literari és el mateix que planava en la majoria de debats a València. Per a la majoria, personatges de veritat o de paper, la Transició no ha estat més que un trànsit entre dues grans insatisfaccions.

VALERIÀ PUJOL VA GUANYAR EL DOCUMENTA AMB 'INTERRUPTUS'

NOMÉS JAZZ

Far antiboira

PERE PONS

☛ **Objectiu.** Dissabte, el concert de Brad Mehldau Trio a l'Auditori Municipal Enric Granados de Lleida rubricarà la cloenda del Jazz Tardor 2004, que ha tingut lloc a la capital de la Terra Ferma. Onze anys de festival que ratifiquen la genuïna aplicació de la fermesa per part d'un col·lectiu d'aficionats que han posicionat la capital del Segre com un dels enclavaments de referència jazzística, que ha permès creure que l'impuls d'aquesta música no ha d'estar supeditada als designis marcats per la fagocitadora capitalitat barcelonina.

Associacions com Amics del Jazz de Lleida són les que realment mantenen el batec d'una música que no és aquí de visita sinó que porta més de mig segle ben assentada. Fa prop de deu anys, l'aparició de la publicació *Jazzology* va ser una mena de far enmig de la boira que tan sovint engoleix el paisatge i els habitants d'aquella zona geogràfica. L'enquadernament en format d'elapè i els continguts tocats per la passió i un detallat coneixement del gènere van fer d'aquella revista un objecte de culte i col·lecció per a tot bon seguidor del gènere. Animats per ells mateixos i per la convicció de la febrosa malaltia del jazz, un grup d'aquells aficionats, encapçalats per Josep Ramón Jové, van crear la marca Satchmo -en memòria del sempre somrient Louis Armstrong, que tenia aquest sobrenom- i van donar aixopluc a un seguit de produccions pròpies fins llavors del tot impensables. La gosadia i la il·lusió de Satchmo com a segell discogràfic ha permès que veïessin la llum molts d'aquells projectes que fins llavors no eren més que el somni d'un jove talent o la idealització d'uns músics experimentats. Títols com ara *Mosaic*, de Nonet i Trio, i *Deriva*, de David Mengual, el poètic *Paraula de jazz*, amb Perico Sambeat i Joan Margarit entre els seus artífexs, *Meditacions*, amb Xavi Maureta i Adam Kolker, i el recent *Dalirògena*, de Joan Díaz, entre més d'una setantena de referències, no són més que una il·lustrativa mostra de l'audàcia, la personalitat i el bon gust que defineixen el criteri dels seus responsables. Ara, a més, l'anunci d'un primer DVD que tindrà com a protagonista un concert en format de trio a càrrec del pianista nord-americà Bruce Barth -que Satchmo edita per al mercat europeu- no fa més que refrendar la vocació d'aquest segell per mantenir-se competitiu davant la voràgine dels nous temps. Ja sigui des de les seves oficines al carrer Príncep de Viana, els concerts que programa al Cafè Teatre de l'Escorxador, el contacte amb els consumidors a la seva botiga, la contrastada qualitat, varietat i interès de les produccions discogràfiques i la decisiva participació en el Festival de Jazz de Lleida, Satchmo il·lumina amb claredat radiant bona part del jazz que fins no fa gaire es movia a les palpentes. Cal esperar-los perquè el far es mantingui encès i augmenti l'amperatge.

☛ **Diana.** *Tiempos* (Blue Moon) és el debut discogràfic del guitarrista vallesà Luis Robisco. Un total de dotze peces seves en què es percep una nova lectura de la fusió mediterrània amb elements de flamenc, jazz, rumba i pop-rock, que fan d'aquest treball una obra càlida, refrescant i propera. Una encoratjadora *opera prima*.

ARTFÒBIA

GUILLEM CIFRÉ

